

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Тихомира Златанова Златанова, дм – Ръководител на Катедрата по икономика на здравеопазването при Факултета по обществено здраве на Медицински университет - София

(акад. дл., име, презиме, фамилия, н.ст. – научна организация)

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

професионално направление 7.4. *Обществено здраве*
докторска програма *Икономика на здравеопазването*

Автор: *Ралица Димитрова Райчева*

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка

Катедра: Социална медицина и обществено здраве

Тема: *Оценка на здравни технологии – изграждане на капацитет и институционализиране. Перспективи за България*

Научен ръководител: *проф. д-р Румен Стефанов Стефанов, дм – ФОЗ, МУ - Пловдив*
(акад. дл., име, презиме, фамилия, н. ст. – научна организация)

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният комплект материали на хартиен /електронен носител **е/не е** в съответствие с Чл.115 (1) от Процедура за придобиване на ОНС „доктор“ в МУ – Пловдив; Правилник на МУ-Пловдив от 06.11.2014 г. и включва следните документи:

- Заявление до Ректора на МУ-Пловдив за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд
- автобиография в европейски формат с подпис на докторанта
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование
- заповеди за записване в докторантура, прекъсване на обучението (поради майчинство) и за продължаване на обучението; за отчисляване с право на защита
- заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за издържан изпит или докторантски минимум по специалността
- протокол от катедрен съвет за предварително обсъждане на дисертационния труд и взетите решения за разкриване на процедура и за състав на научно жури
- дисертационен труд
- автореферат
- списък на научните публикации по темата на дисертацията
- копия на научните публикации
- списък на участията в научни форуми
- списък на забелязани цитирания

- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи
- други документи, свързани с хода на процедурата

Докторантът е приложил 4 публикации и 2 научни съобщения.

Бележки и коментар по документите. Документите отговарят напълно на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на МУ Пловдив.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Ралица Димитрова Райчева завърша магистърска програма по „Макроикономика“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ /2000 г./, специалност икономист и специализация „Банково и застрахователно дело“. След спечелване на конкурс към катедра „Здравен мениджмънт, икономика на здравеопазването и обща медицина“ в МУ Пловдив е назначена за асистент на 17.07.2010г. През април 2011 г. се присъединява към колектива на катедрата по „Социална медицина и обществено здраве“. През март 2012 г. е зачислена към катедрата като докторант на самостоятелна подготовка. През 2013 г. придобива специалност по „Икономика на здравеопазването“ във ФОЗ на МУ София. Към момента ас. Ралица Райчева е зачислена за специалност по „Медицинска информатика и здравен мениджмънт“ и се обучава в ПУ „Паисий Хилендарски“ по магистърска програма „Управление на иновациите и изследователската дейност“. Професионалният ѝ път и позволява да натрупа практически умения, които тя прилага успешно в преподавателската си дейност. Представеният списък с участия в научни конференции и симпозиуми у нас /8 броя/ и в чужбина /9 броя/, както и научната продукция на докторантката за периода 2010 -2015година / **21 научни публикации**, от които 10 на английски език, 10 на български език и 1 на руски език; /, както и участието ѝ в 2 учебника, 3 монографии, от които 1 на английски език и 2 учебни помагала на английски език показват нейната активност и задълбоченост в областта на социалните и икономически проблеми на здравеопазването и оценка на здравните технологии.

Ралица Райчева владее отлично английски език и има умения за работа с компютър и и редица софтуерни продукти. Член е на Съюза на учените и на Международната организация за оценка на здравни технологии (HTAi)

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Актуалността на избраната тема се състои в следното:

- ✓ Технологичните иновации са една от основните причини за стремглавото нарастване на разходите за здравеопазване. В същото време се увеличават потребностите, изискванията и очакванията на специалистите и пациентите.

- ✓ Всички заинтересовани страни и производителите, и доставчиците и потребителите на здравни услуги изискват качествена, научно-обоснована информация, с помощта на която да вземат решения за това дали или как да разработят дадена технология, да регулират пазарния достъп, да я придобият, да я използват, да платят за нейната употреба и т.н. Изграждането на НТА капацитет отговаря на тези въпроси.
- ✓ Институционализирането на НТА организация у нас се намира в доста начален етап, въпреки постигнатия политически консенсус за необходимост от изграждане на капацитет и институционализиране на национална НТА структура.

Всичко гореизброено мотивира докторантката за разработване на този проблем с цел разкриване на възможности за изграждане на капацитет и развитие на НТА структури и у нас.

В тази връзка поставената цел от докторантката отговаря на актуалността на проблема и на необходимостта от неговото разглеждане, анализиране и предлагане на възможни решения.

Задачите на научната разработка напълно отговарят на поставената цел и водят до нейното реализиране.

4. Познаване на проблема

Докторантката познава напълно състоянието на проблема в международен аспект и у нас, за което свидетелства обстояният и критично анализиран материал представен в литературния обзор на дисертационната разработка. Тук е представен проблема в следните аспекти:

- ✓ Ролята и значението на НТА методите и институциите и тяхното приложение за ефективното изразходване на ограничените ресурси в здравеопазването;
- ✓ Анализ на съществуващото състояние в глобален мащаб по отношение на зараждането, създаването на нормативна рамка и институционализирането на НТА структури;
- ✓ Задълбочено и компетентно са представени основните дефинициите за технология и здравна технология и за оценката на същите. Анализиран са обхвата на НТА организацията, заинтересованите страни, определянето на приоритетите и въздействието на препоръките, резултат от НТА процеса.

5. Методика на изследването

Методиката на научното изследване е адекватна на целта и задачите. Описанието на използваните методи е задълбочено и детайлно, което обосновава напълно валидността на резултатите. Методиката отговаря на изискванията за научно изследване – правилно са определени предмета, единиците на проучването, минимално необходимия брой на анкетираните лица, което гарантира репрезентативността на получените резултати и използваните социологически и статистически методи за събиране и обработка на данните. Това показва, че докторантката владее методите на научното проучване и може да ги прилага правилно в практиката.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представения за рецензия дисертационен труд на тема“ Оценка на здравни технологии – изграждане на капацитет и институционализиране. Перспективи за България“ е с общ обем 237 стандартни страници и е онагледен с 48 фигури, 30 таблици и 67 приложения.

Литературната справка съдържа 481 източника, от които 15 на кирилица и 466 на латиница.

Дисертационния труд е структуриран по следния начин:

- ✓ Въведение – 1 стр. – обосноваващ напълно актуалността и значимостта на разглеждания проблем;
- ✓ Първа глава, представляваща литературния обзор – 49 стр. – тук критично-оценъчно са представени основните аспекти на проблема, като авторката показва и собствените си виждания по отношение на целта и обхвата на НТА организациите и разпространението и въздействието на препоръките, резултат на НТА процеса. Интерес представлява задълбоченият и подробен анализ на зараждането, създаването на нормативна рамка и институционализирането на НТА структурите в глобален мащаб.
- ✓ Втора глава включва цел и задачи на проучването – 21 стр. - целта на дисертационния труд е ясно и точно формулирана, а задачите логично произтичат от нея и водят до реализирането ѝ. Методологията е адекватна на целта и задачите и води до нейното реализиране.
- ✓ Трета глава – Изложение – 174 стр. – в тази глава са представени материалите и методите и резултатите от анкетното проучване. Авторката оценява НТА организациите разположени в 39 държави от 79 града на 6 континента. Анализът

на резултатите от анкетното проучване е представено в 6 панела. НТА организациите са разгледани в следните направления: инициатива на създателите; регулация; финансиране и наличие на бариери. Представена е ролята и значението на международното сътрудничество, както и привличането на външни консултанти и участието на заинтересованите страни в обхванатите НТА структури. Анализирани са и вътрешната среда и ключовите елементи от стратегическия план на обхванатите НТА организации. Представения модел за изграждане на капацитет и институционализиране на НТА практики обхваща макро-, мезо- и микро – средата е най-съществения принос от дисертационната разработка. За първи път е направен и анализ на историята, актуалното състояние и за очертани перспективите за изграждането на НТА организации в България. Получените резултати и тяхното обсъждане отговарят в пълна степен поставените целт и задачи от докторанта, като анализът на представените материали дава възможност за достигане до изводите от разработката и формулиране на конкретни препоръки към отговорните институции.

- ✓ Изводи – 3 стр. – напълно съответстват на поставената цел и задачи и получените резултати от собственото проучване.
- ✓ Препоръки – 2 стр. – конкретни и точно насочени към отговорните за решаването на изведените проблеми институции.
- ✓ Приноси – 1 стр. – са правилно формулирани и доказващи иновативния характер на изследването по проблема за изграждането на капацитет и институционализирането на НТА структурите и перспективите за България.
- ✓ Литература - 21 стр.
- ✓ Приложения – 48 стр. – включващи анкетна карта и таблици.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Разработения труд съдържа теоретични обобщения и решения на значими научноприложими проблеми, които съответстват на съвременните постижения и предствляват обогатяване на съществуващите научни знания.

В теоретично отношение приносният характер е представен чрез извършения анализ и систематизиране на съществуващите НТА структури, организации, звена и единици в глобален мащаб както и представените насоки, обхващащи всички измерения на изграждането на капацитет и институционализирането на НТА организация.

В практическо отношение приносният характер на дисертационния труд е представен чрез разработения интегрален модел на изграждане на НТА капацитет - динамична рамка, която обединява макро, мезо и микро равнищат и средата за развитие на НТА процеса.

Практико-приложно значение има адаптирането на предложения модел към средата на българското здравеопазване.

Отправени са препоръки към МЗ, НЦОЗА, фармацевтичната индустрия, пациентски организации, ръководството на факултетите по обществено здраве в страната и медиите с цел създаване на възможности за внедряване и развитие на НТА организациите и процеса и у нас.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представени са 4 публикации във връзка с дисертационния труд - 1 в български и 3 в чужди списания, както и 2 участия в научни форуми – 1 в национален и 1 в международен форум. В една от публикациите дисертантката е самостоятелен автор, а в две публикации е първи автор.

Представените публикации отразяват и са свързани изцяло с проблематиката на дисертационния труд.

9. Лично участие на докторанта(ката)

Представената за рецензия дисертация, приносите и получени резултати са изцяло личен труд на дисертантката.

10. Автореферат

Авторефератът към дисертационния труд отразява правилно структурата на разработката и съдържа в себе си най-важните резултати и изводи от проучването. Структуриран е съгласно изискванията на Правилника на МУ – Пловдив.

11. Критични забележки и препоръки

В структурно отношение методологията на проучването би трябвало да бъде представена във втората част на дисертационната разработка, а именно при целта и задачите.

12. Лични впечатления

Личните ми впечатления от дисертантката са, че тя е открита и комуникативна личност с отлични умения за извършване на анализи и работа в екип.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Като основна препоръка към докторантката е да продължи изследванията в областта на оценката на здравните технологии и работи за прилагане на препоръките на практика с цел промяна на съществуващото състояние.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на МУ - Пловдив. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на МУ – Пловдив.

Дисертационният труд показва, че докторантката Ралица Димитрова Райчева **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Икономика на здравеопазването като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Ралица Димитрова Райчева в докторска програма по Икономика на здравеопазването, професионално направление обществено здраве.

29.02.2016 г.

Рецензент:

Проф. д-р Тихомира Златанова, дм
(ак. дл., име и фамилия, н. ст.)